

เทศน์เช้า วันที่ ๘ พฤศจิกายน ๒๕๔๖

พระอาจารย์สงบ มนฺตฺสฺนฺโต

ณ วัดสันติธรรมาราม ต.คลองตากต อ.โพธาราม จ.ราชบุรี

วันนี้วันพระนะ ถ้าวันพระวันเจ้า เห็นไหม ทำไมเราต้องมาอยู่วัด บางคนว่าเราต้องมาอยู่วัด เราต้องมาค้นหาตัวเอง ศาสนาพุทธนี้เป็นศาสนาของผู้ที่มีปัญญา มีปัญญามาก ๆ เพราะว่าสิ่งนี้มันเป็นสิ่งที่ว่าใกล้ตัวที่สุด โลกเขามองกันไง สิ่งทีใกล้ตัวไม่ค่อยมีใครสนใจ คนถ้าใกล้ตัวเองจะสนใจเรื่องใกล้ตัว เพราะสิ่งใกล้ตัวมันจะมีความสุขความทุกข์กับตัวเอง แล้วเราก็สนใจกับเรื่องทางโลก หามาเพื่อปรนเปรอตัวเอง แต่พระพุทธเจ้าบอกไม่ใช่ของใกล้ตัว ให้หาของในตัว หัวใจที่อยู่ในตัวเรานี้สำคัญมาก

ในลัทธิศาสนาต่าง ๆ เขาอ่อนวอน เขาขอกัน เห็นไหม ขอให้ไปอยู่กับพระเจ้า ต้องเอาใจอ่อนวอน แล้วเราก็เหมือนกัน เราชาวพุทธ แต่เราก็ไม่เข้าใจ เราไปถึงเวลาแล้วนี่ เวลาเรามีทุกข์ได้ยากขึ้นมา เราก็ไปหาสิ่งที่ว่าเราจะต้องการที่พึ่งที่อาศัย ต้องการอ่อนวอนเอา ต้องการขอเอา แล้วเขาก็ทำให้เป็นการให้สินบน ในครูบาอาจารย์สมัยโบราณท่านก็บอกนะ “ให้ทำดี ดีกว่าขอเอา”

เรามาอยู่วัดก็เหมือนกัน ถ้าเรามาอยู่วัดนี้ เราจะมาค้นคว้าสิ่งนี้ สิ่งนี้ของในตัวเราเองเลย ในศาสนาเราพูดถึงว่าชาวพุทธ ๆ เรานะ คือ ๕ ก็ไม่เข้าใจนะ แล้วเวลาคิดกัน ทำไมโลกเป็นอย่างนั้น คนเรามีการศึกษาเยอะ เสร็จแล้วก็มาบวชนี่ เสียทรัพย์ยาก คิดกันไปอย่างนั้นนะ

แต่ไม่ได้คิดในมุมกลับเลยว่าจะคิดเรื่องอย่างนี้ได้ ใครบ้าง เห็นไหม อาจารย์มหาบัว ท่านบอกตอนที่ท่านสร้างวัดป่าบ้านตาดนะ เหมือนกับคุณ ทุกคนเข้าไปแล้วจะมีกฐระเบียบ เหมือนกับอยู่ในคุกเลย แต่ทำไมคนเข้าไปกัน ทำไมคนต้องการไปติดคุกติดตาราง คนเราอยู่ข้างนอกนี้ต้องการอิสระต้องการเสรีภาพ แต่ทำไมเราต้องการไปที่นั่น? เพราะเราไปที่นั่นครูบาอาจารย์ชี้หน้าเราไป

ถ้าเรามีศีลมีธรรม เห็นไหม ความคิดออกไปนี้มันคิดออกไปข้างนอก เหมือนกับของไกลตัว ถ้าของไกลตัวว่าจะมาถึงเราเนี่ย เรายังนอนใจ ยังไม่มาถึงเราหรอก ถ้าของใกล้ตัวนี้ มันจะกระทบกระเทือนเรา เราจะหาเอา สิ่งนั้นเป็นความคิด เวลาความคิดของเรามันพุ่งออกไป ความคิดคิดออกไปนี้ มันคิดไกลตัวนะ คิดแต่เรื่องต่าง ๆ ตายแล้วไปไหน โลกนี้ไม่มี ความคิดของเราเนี่ย ชีวิตนี้ก็มีเฉพาะเราแค่นี้ ตายแล้วก็จบสิ้นกัน ความคิดคิดอย่างนั้นไง

นี่ความหยาบของใจ แต่คนที่ละเอียดขึ้นไป เขาจะค้นคว้าขึ้นมา ดูอย่างเจ้าชายสิทธัตถะได้เห็นยมทูต เห็นคนเกิด คนแก่ คนเจ็บ คนตาย ทำไมท่านมีความคิดล่ะว่าสิ่งที่ตรงข้ามมันต้องมีอย่างของเราเนี่ยนรกสวรรค์เรายังไม่เชื่อเลย ทั้ง ๆ ที่องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าบอกไว้ในพระไตรปิฎก มีทั้งหมด สิ่งนี้มีนะ เพราะมันมีเหตุด้วย เหตุเกิดขึ้นมาจากใจ ถ้าสิ่งใดมีเหตุ ผลมันต้องมี

เวลาเราทุกข์ยากขึ้นมาเนี่ย เราคิด เรามีความทุกข์ยาก สิ่งนี้มันมีในใจเราไหม เวลาเราปลดเปลื้องทุกข์ในหัวใจเรา มันมีความสุขสบายขึ้นมา สิ่งนี้มีในใจเราไหม แล้วเขาว่ากันนะ “สวรรค์ในอก นรกในใจ” นี่ส่วนหนึ่ง เพราะสวรรค์ในอก นรกในใจนี้มันเป็นเหตุ ถ้าเราปลดเปลื้องสวรรค์ในอก นรกในใจได้หมดนี้ แล้วมันจะไปไหนล่ะ ในเมื่อเราปลดเหตุ เห็นไหม เหมือนกับเราต้องเป็นหนี้ เราใช้หนี้หมดแล้วนี้ หนี้จะมาจากไหน หนี้จะไม่มีเลย

นี่นรกสวรรค์ในการปฏิบัติ มันจะเห็นตามความเป็นจริงอันนี้ แล้วถ้าผู้มีอำนาจนามันจะมองเห็นไปข้างหน้า เวลาจิตนี้ตายไปไหน? ทำไมบุพเพนิวาสานุสติญาณ องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าย้อนไปในอดีตชาติ นี่ทำไมมีอดีตชาติล่ะ จตุปปาตญาณนี่วิชา ๓ ถ้าพูดถึงนรกสวรรค์ไม่มีมันก็ต้องปฏิเสธตรงนี้สิ ปฏิเสธวิชาขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า...มันปฏิเสธไม่ได้ เพราะสิ่งนี้มันเป็นความจริง สิ่งนี้มันมีอยู่โดยสัจธรรม แต่องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าเข้าไปค้นคว้าเจอสิ่งนี้ สิ่งนี้ยังไม่ใช่มรรคผลเลย

เพราะอะไร? เพราะบุพเพนิวาสานุสติญาณนี้สาวไปในอดีตก็ไม่ใช่ จิตนั้นมันเกิดดับมันก็ไม่ใช่ สิ่งนี้ไม่ใช่เพราะอะไร? เพราะสิ่งนี้เป็นวัฏฏะ สิ่งนี้เป็นวังวน สิ่งนี้มันวนไปเพราะว่ามันมีจิต

เป็นพื้นฐาน จิตถึงต้องไปในนรกสวรรค์ ไปในอดีตอนาคต อดีตคือบุพเพนิวาสานุสติญาณ อนาคตคือสิ่งที่มันมีเหตุอันนั้น มันต้องเป็นไป จนถึงว่าชักกลับจากอดีตอนาคตมาอยู่กับปัจจุบัน จนเกิดอัสวักขยญาณขึ้นมา สิ่งที่ว่าอัสวักขยญาณนี้ชำระความสิ้นไปของกิเลส

ถ้ากิเลสสิ้นไปนี้ เราเหมือนกัน ที่เรามาอยู่ด้วยกันนี่เราก็จะมาค้นคว้าสิ่งนี้ไง สิ่งที่ค้นคว้า ของในตัว เวลาเขาว่าอ่อนวอนกัน เวลาอ่อนวอนในลัทธิศาสนาต่าง ๆ อ่อนวอนว่าเอาใจพระเจ้า เอาใจสิ่งต่าง ๆ เพื่อจะให้เราไปมีความสุข จะไปอยู่กับพระเจ้า ขอให้ไปอยู่กับพระเจ้า ๆ

แต่ความจริงของเรานี้ เราค้นคว้าหาพระเจ้า ค้นคว้าหาพุทธโง่ไหน ค้นคว้าหาพุทธะ ผู้รู้ ผู้ตื่น ผู้เบิกบาน คือความรู้สึกในหัวใจ คือหัวใจนี้เราค้นคว้าให้ได้ ถ้าเราจับต้องสิ่งนี้ได้นี้ มันจะเป็นไป บังคับต้งนะ คนถ้ายังจับต้องไม่ได้ เวลาเราภาวนาขึ้นมา เราพยายามกำหนดพุทธโง่ ๆ แล้วเราก็ทำ ไม่ได้ เราจับต้นชนปลายไม่ได้เลย แล้วเราก็ค้นคว้าหาสิ่งใดไม่ได้ สิ่งที่ได้มาคือความกังวลใจ สิ่งที่ได้มาคือความทุกข์ เราทำแล้วเราก็ไม่ได้ประโยชน์

นี่เราไม่เจอสิ่งนั้น ถ้าเราไม่เจอสิ่งนั้น เราค้นคว้าสิ่งนี้ไม่เจอ นี่เห็นพระเจ้าไหม สิ่งที่เป็นพระเจ้าคือตัวจิต จิตตัวนี้ถ้าทำคุณงามความดี เราได้สร้างสาธารณประโยชน์ สร้างสิ่งต่าง ๆ ขึ้นมาทำให้ในสาธารณประโยชน์ สิ่งที่เป็นสาธารณประโยชน์เป็นศาสนธรรม จิตดวงนี้มันจะพาไปเกิด เหตุ จะเกิดพระอินทร์นี่ก็มี ในครั้งพุทธกาลเขาไปถามพระพุทธเจ้าว่า “พระอินทร์นี้มีไหม?” อยู่ในพระไตรปิฎก

พระพุทธเจ้าบอก “อย่าถามถึงว่าพระอินทร์มีไหมเลย ถามถึงว่าเหตุที่สร้างพระอินทร์ เห็นไหม สร้างศาลา สร้างโรงทาน สร้างแหล่งน้ำ สิ่งนี้เกิดเป็นพระอินทร์ เพราะใจนี้เราได้สร้างสาธารณประโยชน์” สิ่งที่เราสร้างสาธารณประโยชน์นี้ เหตุมันมีมันต้องเป็นไป

แต่ถ้าเป็นพระเจ้า ใจนี้สร้างเหตุนี้มันยังไปเป็นพระเจ้าได้เลย แล้วเราทำลายสิ่งที่ว่ามันเป็นวนเวียนไปหมด เพราะพระอินทร์ก็มีวาระ สิ่งต่าง ๆ นี้เป็นวาระทั้งหมดเลย เพราะว่าการเวียนตาย เวียนเกิดไม่มีสิ่งใดคงที่ โลกนี้ไม่มีสิ่งใดคงที่ แปรสภาพตลอดเวลา สิ่งที่แปรสภาพตลอดเวลา ใจ

นี่ก็แปรสภาพตลอดเวลา มันถึงเข้ากันได้ สิ่งที่เข้ากันได้ก็ให้สภาวะความสุข ถ้าเราสร้างบุญกุศลขึ้นมา ถ้าสภาวะความทุกข์ขึ้นมาเพราะสิ่งนั้นขัดใจเรา ถ้าสิ่งที่ขัดใจเราเราค้นคว้าสิ่งนี้ไง เราเชื่อเราถึงยอมเข้าคุก ยอมจำกักตุน

นี่ถือศีล คนที่ว่ามีความสะดวกสบายนี้โลกเขาคิดกัน เขามีการปรนเปรอในชีวิต ชีวิตเขามีแต่ความสุขอยู่ เขามีความสุขของเขา แล้วคนที่มาถือศีล มาอดนอนผ่อนอาหาร สิ่งนั้นจะเป็นความสุขได้อย่างไร เขาไม่เชื่อนะ ว่าการซักฟอกนี่ไฟมันจะดับได้ ว่าสิ่งนี้เป็นความสุขไม่ได้ ถ้าเป็นความสุขได้ต้องไปประสาโลกเขา ต้องมีความสนุกเพลิดเพลินไปตามประสาโลกเขา

อันนั้นเป็นคนไม่รู้จักตัวเอง เป็นคนประมาทในชีวิต องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าบอกเลย “คนที่ใช้ชีวิตอย่างนั้น ๑๐๐ วัน ๑๐๐ ปีก็ไม่เหมือนกับคนที่มติดิถีสัมปชัญญะอยู่กับตัวเอง ๑ วัน” แล้วถ้ามีการกำหนดสติเข้ามาในหัวใจของตัวเอง นี่องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าถามพระอานนทที่ว่า “ระลึกถึงความตายวันละกี่หน?” พระอานนท์บอกว่า “๑๐ หน ๒๐ หน” แล้วแต่พระจะพูดกัน องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าบอก “ประมาททั้งหมดเลย ต้องนึกถึงความตายทุก ๆ ลมหายใจเข้าออก”

เวลาหายใจเข้าก็คิดถึงความตาย เวลาหายใจออกก็คิดถึงความตาย มรณานุสติ เห็นไหม แล้วจิตมันจะไม่ฟุ้งเพื่อไปกับเขา ชีวิตเกิดมาก็มีเท่านี้ เกิดมาใช้กรรม เกิดมาสร้างบารมี เกิดมาใช้กรรมด้วย เกิดมาสร้างกรรมดีด้วย ถ้าเราสร้างคุณงามความดีเราสร้างกรรมของเราขึ้นมา มันจะเป็นสร้างสมบารมีของเราขึ้นมา

สิ่งที่เป็นบารมีนี่เรื่องไกลตัว สิ่งที่เราสร้างสมบารมี สิ่งนี้เป็นผลประโยชน์ สิ่งนี้เป็นคุณธรรมของชีวิต ชีวิตสร้างคุณงามความดีนี่คนคืออยู่ที่ไหนคนก็ยอมรับ คนชั่วอยู่ที่ไหนคนก็ปฏิเสธตลอดไป จิตยังละเอียดยังเข้าไป จิตยังปลดปล่อยตัวเองเข้าไปนี่ ความเห็นของเทวดา ของอินทร์ของพรหม จะเห็นใจดวงนี้ ปกป้องใจดวงนี้ รักษาใจดวงนี้ ขอได้บุญกุศลกับใจดวงนี้

เวลาครูบาอาจารย์ประพฤติปฏิบัติกันนะ เวลาปลดเปลื้องกิเลสออกไปแต่ละชั้นแต่ละตอน นี่ เทวคาสาธุการนะ สาธุการกับสิ่งนี้ไง สิ่งนี้ประเสริฐแล้ว เวลาเจ้าชายสิทธัตถะเสด็จทวยบารมีไป ลอยถาดไป ถาดทองคำตกไปนี่ พญานาคนอนอยู่ “อีกแล้วหรือ ตรัสรู้อีกแล้วหรือ?” นี่เสด็จทวยบารมี สิ่งนี้สร้างสมมาที่ใจ แล้วเราปลดเปลื้องของเราขึ้นมา สิ่งที่ว่าประโยชน์ทำไมจิตนี้จะไม่เป็นประโยชน์ จิตนี้เป็นประโยชน์

คำว่า “พระเจ้า” สิ่งที่เป็นพระเจ้ายังเป็นอัตตา สิ่งที่เป็นอัตตาเขายังหวังพึ่งกัน แต่ของเรา เราค้นคว้าหาของเราเอง เรานี้เป็นพระเจ้า ถ้าเราทำคุณงามความดีนี้เราเป็นพระเจ้า จิตนี้มีอำนาจเหนือที่สุด จิตนี้สำคัญที่สุด เพราะสิ่งที่มันเป็นความคิดมันคิดได้เร็วมาก แล้วเอาสิ่งที่คุณคิดเร็วมากให้หยุดนิ่ง สิ่งที่คุณนิ่งนี้มันเกิดจากพลังงานของมันขึ้นมา พลังงานของเราจะ สัมมาสมาธิ

คนเวลาประพฤติปฏิบัตินี้อยากให้มีความสุข มีความว่าง ๆ ความว่างแบบนั้นเป็นความคาดหมายของโลกียะ เป็นความคาดหมายของใจ ใจเรานี้คาดหมายด้วยสิ่งที่เรารับรู้ทั้งนั้น จินตนาการไปสิ่งนี้ แต่ว่าสิ่งที่เป็นมรรคผลไม่มีใครเคยจินตนาการได้เลย สิ่งที่จินตนาการคาดหมายนี้ผิดหมด คิดค้นคว้าขนาดไหนก็ผิดหมด ถ้าเป็นความจริงขึ้นมา มันจะปล่อยวางขนาดไหน

เวลาทำสัมมาสมาธิก็เหมือนกัน จิตมันจะมีสติตลอดเวลาไป เวลารำพึงไปมันจะเกิดปัญญาขึ้นมา เราเข้าใจว่ามันต้องนิ่ง เราคิดว่ามันต้องนิ่ง เหมือนเครื่องยนต์มันต้องหยุดนิ่งเลย แต่ความเป็นไป เครื่องยนต์นี้ข้อเหวี่ยงมันเหวี่ยงไปเพื่อพลังงานของมัน แต่เวลาเพลที่มันนิ่งอยู่แล้วมันหมุนออกไป เหมือนกับมันไม่มีพลังงานของมันเลย แต่มันหมุนอยู่

จิตเวลามันคิด มันก็คิดออกไปเหมือนข้อเหวี่ยง มันเหวี่ยงเอาสิ่งต่าง ๆ เข้ามาเป็นพลังงาน เข้ามาในหัวใจ นั่นเป็นเรื่องของโลก จนกว่ามันจะเป็นเพลที่มันนิ่งอยู่ มันไม่เป็นข้อเหวี่ยงออกไป มันจะนิ่งของมัน จิตเป็นสัมมาสมาธิมันก็เป็นแบบนั้น แต่มันหมุนอยู่เพราะมันมีสติอยู่ มันมีความเข้าใจอยู่

แต่ถ้ามันไม่มีความรู้สึกอยู่นี้ มันว่างนี่มันตกวงค์ไป เราก็เข้าใจว่าสิ่งนั้นเป็นสัมมาสมาธิ สิ่งนั้นเป็นพลังงาน สิ่งนั้นเป็นพระเจ้า...สิ่งนั้นต่างหากมันเป็นพรหมลูกฟัก มันไม่สามารถควบคุม ตัวได้ มันไม่สามารถสร้างสติได้ มันไม่สามารถทำให้เกิดปัญญาได้ เราต้องสร้างปัญญาของเรา ขึ้นมา ปัญญาที่มันจะเกิดขึ้นมานี้ เราต้องย้อนกลับมา เวลาจิตมันสงบเข้ามากำหนดพุทโธ ใช้ ปัญญาขนาดไหนก็แล้วแต่ นี่ค้นคว้าหาตัวเองใจ นี่หาจิตของเรา หาพระเจ้าของเรา หาพุทโธผู้รู้ ผู้ ตื่น ผู้เบิกบานในหัวใจของเรา

ถ้าเราหาสิ่งนี้เจอนี้ ตรงนี้จะเป็นพลังงาน ตรงนี้จะเป็นการสร้างสมของเราให้เรายกขึ้น วิปัสสนา ถ้าเราวิปัสสนาขึ้นไปนี่ปัญญาอันนี้มีเฉพาะในศาสนาพุทธ พุทธศาสนาถึงว่ามีภาวนามย ปัญญา อันนี้ถ้าคนเข้าไม่ถึงมันจะไม่เข้าใจว่าภาวนามยปัญญาเป็นอย่างไร ว่าเราก็ใช้ปัญญาแล้วนี้ ปัญญาเราใคร่คิดใคร่ครวญอยู่นี้ เราใช้ปัญญาแล้ว แล้วทำไมว่าเราจะไม่ใช่ปัญญาอีก

ปัญญาอย่างนี้เป็นปัญญาการคาดการณ์ เป็นสัญญา ถ้าไม่มีสติเป็นสัญญาเลย เพราะเรา อ่านพระไตรปิฎกมา เราว่าเราไม่เคยศึกษาสิ่งใดต่าง ๆ ก็แล้วแต่ เราคิดขึ้นมาของเราเอง มันเป็น ปัญญาของเราเอง ปัญญาของเราเองนี่มันเกิดขึ้นมา ในการเกิดการตายในศาสนา ๒,๕๐๐ ปีนี้มัน ต้องจับสิ่งนี้มาในหัวใจแน่นอน ในศาสนาพุทธนี้ยังครอบคลุมอยู่ เราคิดขนาดไหนก็สาวกะ ผู้ได้ ยินได้ฟัง

ถ้าได้ยินได้ฟัง สิ่งนี้เกิดขึ้นมานี้มันเป็นสัญญา ถ้ามันเป็นสัมมาสมาธิ มันเป็นสังขาร เป็น ความคิด ความปรุง ความแต่ง สิ่งที่เกิดปรุงแต่งไปมันก็เป็นโลกียะ ปัญญาเราใคร่ครวญไป มันถึง ไม่เห็นภาวนามยปัญญา ถ้ามันเห็นภาวนามยปัญญามันจะเห็นการจับต้องกิเลสได้ แล้วมัน วิปัสสนาไปได้ มันจะปล่อยวางกิเลสเป็นขั้นเป็นตอนเข้ามา ปล่อยวางบ่อยครั้งเข้า ๆ ปล่อยวาง ด้วยปัญญาญาณ ด้วยภาวนามยปัญญา

ถ้าปล่อยวางสิ่งนี้เข้ามา นี่ทำลายเหตุ ถ้าจะทำลายเหตุมันต้องทำลายอย่างนี้ มันต้องมี ปัญญาเกิดขึ้นมาพร้อมกับสมาธิ พร้อมกับมรรค ๘ ที่มันเคลื่อนตัวไป มันจะทำลายเหตุนี้ เวลามัน พยายามชักฟอกสิ่งนี้ขึ้นมา จนถึงที่สุดเหตุอันนี้มันรวมตัว มันสมุจเฉทปหาน นี่อัสวักขยญาณ

เกิดอย่างนี้ ถ้าเกิดอย่างนี้ขึ้นมามันเกิดในปัญญาของเราจากภายใน มันจะมีความแปลกประหลาดมหัศจรรย์ แล้วโลกนี้ถ้าพูดถึงผู้ที่เข้าถึง ผู้ที่ว่าสมณะที่ ๑ สมณะที่ ๒ สมณะที่ ๓ เวลาคุยกัน ธรรมสาธุกา เอตมมุงคสมุตตัม เป็นมงคลอย่างยิ่งเพราะการสื่ออย่างนี้มันเข้าใจกันหมด

แต่ถ้ายังไม่เกิดสภาวะแบบนี้เราจะสื่ออย่างไรมันเป็นการสื่อของเรา เป็นสัญญา สิ่งที่เป็นสัญญาเป็นความคิดของเรา มันชำระเหตุอันนี้ไม่ได้ ถ้าชำระเหตุอันนี้ได้ นี่ชำระเหตุในใจ สวรรค์ในอก นรกในใจ ถ้าเราทำลายเหตุแล้วทำไมเราจะไม่เห็นนรกสวรรค์จากภายนอก นี่สิ่งที่ภายนอกสิ่งที่ไกลตัว ไกลตัวก็จริงอยู่แต่จิตนี้ถ้ามันหมดวาระของมนุษย์ เราเกิดมา ๑๐๐ ปีนะอย่างมากที่สุด ๑๐๐ ปี หรือว่ามากกว่านั้นก็เล็กน้อย เราต้องตายไป

นี่เกิดมาสร้างบารมี เกิดมาสร้างคุณงามความดี เกิดมาพยายามทำตัวของเรา เรื่องไกลตัว เรื่องใกล้ตัวนี้ เราก็พิจารณาเอาเรื่องของโลกเขา ปัจจัย ๔ เครื่องอาศัย สิ่งที่อยู่อาศัยนี้มีอำนาจวาสนาของใครของเขา ถ้าเขารักษาของเขาได้ เขาก็เจริญรุ่งเรืองของเขา ถ้ารักษาไม่ได้มันเป็นวาสนาเป็นจังหวะ เป็นโอกาส

เวลาโลกเคลื่อนไป ถ้าของเราเราไม่พิจารณาไปตามโลก เราหยุดอยู่กับที่ เราก็ตกสมัย ถ้าเราตกสมัยของเราก็ไม่ทันสมัย เป็นไปทางโลกไม่ได้ โลกมันต้องเคลื่อนไปตลอด นี่ก็อำนาจวาสนาของคนเหมือนกัน เกิดมาในยุคไหน ยุคที่โลกเจริญเราก็มีความสุข เกิดมาสมัยโบราณ ว่าเรามีความทุกข์ ไม่เจริญแบบนี้ ไม่มีเทคโนโลยีแบบนี้ แต่เขาก็มีความสุขของเขาส่วนหนึ่ง

เราเกิดมาตอนนี้เราว่าเราเจริญแล้ว แต่เราก็เห็นความเสื่อมของโลกมันเสื่อมไป เราคิดว่าต้องพยายามดูแลสิ่งแวดล้อมเพื่ออนุชนรุ่นหลัง นี่ความคิดของคนมีความเป็นธรรมก็คิดอย่างนั้น คนที่เห็นแก่ตัวเขาก็ตัดดวงประโยชน์ของเขา สิ่งที่ตัดดวงประโยชน์ของเขา เขาทำขนาดไหนของเขา ใครทำกรรมอย่างใดต้องได้อย่างนั้น ผู้ใดประพฤติปฏิบัติอย่างใดต้องได้อย่างนั้น

เราทำคุณงามความดีของเรา เรื่องของความเป็นอยู่ปัจจัย ๔ ก็เป็นอันหนึ่ง วันพระเราค้นคว้าหาเราให้ได้ ถ้าเราค้นคว้าหาเราได้นี้ เราค้นคว้าเรื่องในกายของเราเลย เรื่องใกล้ตัวที่สุด

เรื่องที่เป็นความสำคัญที่สุด เรื่องใกล้ตัวเราคิดแต่หาปัจจัย ๔ ให้ร่างกายนี้เครื่องอาศัย แต่ในหัวใจมันทุกข์ร้อนขนาดไหนเรื่องในใจเลย เรื่องในตัวเลย พุทธศาสนาสอนเรื่องในตัว สอนเรื่องพระเจ้าในตัวเราเอง ใจของเราเป็นพุทธโธ ผู้รู้ ผู้ตื่น ผู้เบิกบาน จะอยู่ในหัวใจของเรา ถ้าเราค้นคว้าเจอ เราจะทำสิ่งนี้ได้ แล้วทำสิ่งนี้ได้ เรายกขึ้นวิปัสสนาอีกด้วย ทำลายเหตุทั้งหมด แล้วใจนี้จะพ้นจากทุกข์ นรกสวรรค์ข้างนอกอยู่ कै่ ๆ เงิน ๆ ใจนี้พ้นไปจากวัฏฏะ พ้นออกไปทั้งหมดเลย แล้วมีความสุขสมบูรณ์อย่างยิ่ง

คนที่มีความคิดแบบนี้ มีความศรัทธาอย่างนี้ หาสิ่งของที่เป็นนามธรรม หาสิ่งของที่ว่าจับต้องไม่ได้ แต่หายากที่สุด หาวัตถุหาต่าง ๆ มันยังพอบอกกันได้พอช่วยเหลือกันได้ แต่หาเรื่องของใจทุกคนต้องหาเอง สัมมาสมาธิก็ต้องสร้างเอง สติก็ต้องสร้างเอง ปัญญาญาณก็ต้องสร้างเอง แล้วชำระกิเลสได้โดยสมบูรณ์ เอวัง